

Projectvoorstel ***TaalWijs2***
Faculteit der Geesteswetenschappen & Universitaire Lerarenopleiding VU
15 november 2016

1. Inleiding: de context

Het project dat gedurende de academische jaren 2014–2015 en 2015–2016 onder de naam *TaalWijs* is opgezet en uitgevoerd door de VU had een exploratief karakter: een reeks lessenseries werd ontwikkeld die als doel had middels een methode van 'taalbewustzijn'/'bewuste geletterdheid', VO-leerlingen meer te interesseren in de schooltalen. Een verhoogde interesse moet leiden tot een groter aantal leerlingen dat kiest voor het profiel Cultuur en Maatschappij, een geesteswetenschappelijke studie, en een carrière als leraar in de schooltalen. De lessenseries kenmerkten zich door (1) een inhoudelijke basis in wetenschappelijk onderzoek in de academische taal- en letterkunde en taaldidactiek, (2) een verantwoorde activerende didactiek, en (3) een samenwerking met VO-docenten en leerlingen op pilotscholen. Het was een in deze opzet nieuw project waarin de samenwerking tussen VO-scholen, geesteswetenschappen en de lerarenopleiding de motor was, en vakinhoud, vakdidactiek en de schoolpraktijk dichter bij elkaar gebracht werden. De lessenreeksen in de schooltalen Nederlands, Engels, Frans en Duits zijn in totaal op 10 pilotscholen in Noord-Holland met succes uitgevoerd en geëvalueerd. Ook zijn ze gepresenteerd op de Landelijke Studiedag *TaalWijs* (23 september jl.) en online beschikbaar gemaakt (zie <http://www.vu-tlc.nl/projecten/schooltalenproject/taalwijs/>) waardoor de reeksen indien gewenst kunnen worden gebruikt door andere docenten in het land.

Om de doelen van het *TaalWijs*project duurzaam te bewerkstelligen, willen we in een vervolgtraject het exploratieve karakter van het project graag omzetten in ***consolidering*** en ***professionalisering***. De VU heeft veel ervaring op dit gebied. In het onderwijs en het onderzoek van de VU Universitaire Lerarenopleiding is een centrale rol gereserveerd voor het samenbrengen van theorie en praktijk door docenten te professionaliseren in de ontwikkeling en het gebruik van nieuwe didactiek. Ook worden docenten bij landelijke ontwikkelingen binnen het voortgezet onderwijs betrokken. Voorbeelden hiervan zijn het survey-onderzoek van Anna Kaal (in opdracht van het Meesterschapsteam MVT) waar docenten MVT naar hun perspectief op toekomstig taalonderwijs wordt gevraagd en het promotieonderzoek van Sebastiaan Dönszelmann waarbinnen 40 docenten gedurende twee jaar intensief samenwerken aan de ontwikkeling van doeltaaldidactiek en hun eigen vaardigheid hierin. Ook het nieuwe curriculum van de VU Universitaire Lerarenopleiding is ontwikkeld in overleg met bij de opleiding betrokken scholen. De focus ligt altijd op een nauwe samenwerking met docenten en een sterke monitoring van kwaliteit en verduurzaming.

2. Voorstel

Om de gewenste slag te kunnen maken met het *TaalWijs*project stellen wij voor de genoemde ***consolidering*** en ***professionalisering*** te concretiseren in drie zogenaamde professionele leergemeenschappen (PLG's) die tussen maart 2017 en juli 2018 zullen worden uitgevoerd (zie tijdpad onder 5). Overeenkomstig bestaat het vervolgtraject *TaalWijs2* uit de volgende onderdelen:

- Er worden vier PLG's opgezet. Elke PLG bestaat uit ca. 10 tot 15 VO-docenten en een PLG-begeleider. De PLG- en andere ondersteunende begeleiders zijn docenten en onderzoekers van de ULO en de Faculteit Geesteswetenschappen van de VU die ook de afgelopen twee jaar betrokken zijn geweest bij het eerste *TaalWijs*project.
- Elke PLG heeft een inhoudelijk thema binnen *TaalWijs*, te weten : (1) taalbewustzijn onder VO-docenten en VO-leerlingen Nederlands en Engels; (2) taalbewustzijn onder VO-docenten en VO-leerlingen Frans en Duits; en (3) bewuste geletterdheid onder VO-docenten en VO-leerlingen (literatuur). Mogelijke deelthema's in de PLG's zijn: bewust taalgebruik bij taal instructie, taalverandering, taal en identiteit, taal en leren, taal en macht, narrativiteit. De thema's vloeien voort uit de lessenreeksen die in het *TaalWijs*project zijn ontworpen en uitgevoerd. De uiteindelijke thema's worden in afstemming met de deelnemers bepaald.
- Elke PLG ontwikkelt lesmateriaal dat aansluit bij de thematiek van de desbetreffende PLG. Het lesmateriaal wordt ingezet in de les, geobserveerd en geëvalueerd, en tenslotte vastgelegd en beschikbaar gemaakt voor de onderwijs- en onderzoeksgemeenschap.
- De PLG-leiders doen in samenwerking met hun participanten een (klein) kwalitatief onderzoek (design research) naar de implementatie en (mogelijke) effecten van het lesmateriaal. Dit onderzoek wordt geleid door één van de onderzoekers binnen het project (Anna Kaal, vakdidacticus MVT en UD). Zij is grotendeels verantwoordelijk voor de theoretische inbedding, de ontwikkeling van het didactisch ontwerp, methodiek en data-analyse.
- Het project mondt uit in twee publicaties te verschijnen in een Nederlands (bijv. *Levende Talen* Tijdschrift) en een internationaal tijdschrift op het gebied van onderwijsonderzoek en/of taalbewustzijn (bijv. *Language Awareness*). Daarnaast zal op de website van het *TaalWijs*project voorbeeldmateriaal verschijnen en wordt er gestreefd naar een vakdidactisch handboek voor taalbewustzijn/bewuste geletterdheid.
- Resultaten uit het project worden gepresenteerd op de Language Awareness Conferentie van de ALA (<http://www.languageawareness.org>) die in juli 2018 in Amsterdam aan de VU georganiseerd wordt. In het programma van de conferentie zal een sessie over taalbewustzijn/bewuste geletterdheid in het voortgezet onderwijs worden opgenomen. Deelnemende PLG-docenten zullen worden voorbereid op het presenteren van hun ervaringen op een dergelijk academisch congres.

Samenvattend hopen we binnen het project *TaalWijs2* vijf belangrijke doelen te bereiken:

1. Het *ontwikkelen* en *consolideren* van kennis en onderzoeksvaardigheden op het gebied van taalbewustzijn/bewuste geletterdheid onder VO-docenten en leerlingen;
2. het *professionaliseren* van VO-docenten op dit gebied;
3. het *onderzoeken* van nieuwe vakdidactiek en het *ontwerpen* van lesmateriaal op het gebied van taalbewustzijn/bewuste geletterdheid;
4. het *presenteren* van bevindingen binnen het ontwikkeltraject;
5. het *consolideren* van de *samenwerking* tussen wetenschap en onderwijs waarvan we het belang tijdens het project *TaalWijs(1)* hebben ervaren.

3. Bemensing

Beoogde PLG-leiders:

- PLG *Taalbewustzijn onder VO-docenten en VO-leerlingen Nederlands en Engels*: dr. Anna Kaal, UD VU-FGW en vakdidacticus Engels VU-ULO, onderzoeksgebied:

taalbewustzijn/Teacher Language Awareness; en drs. Yke Meindersma, vakdidacticus Nederlands ULO-VU/leider expertgroep Nederlands ULO-VU/coördinator *Samen Opleiden* (samenwerkingsverband lerarenopleiding en opleidingsscholen);

- PLG *Taalbewustzijn VO-docenten en VO-leerlingen Frans en Duits*: drs. Sebastiaan Dönszelmann, vakdidacticus Frans VU-ULO, PhD Dudoc-Alfa, onderzoeksgebied: didactiek van doeltaalgebruik;
- PLG *Bewuste geletterheid onder VO-docenten en VO-leerlingen (literatuur)*: drs. Andrew Niemeijer: docent Engels Atlas College, PhD NWO Promotiebeurs voor leraren, onderzoeksgebied: literatuurdidactiek.

Projectleider:

- Dr. Laura Rupp, Universitair Hoofddocent Engelse Taalkunde, projectleider *TaalWijs(1)*

Beoogde ondersteuning:

- Dr. Sue Blackwell, UD VU-FGW Nederlandse taalkunde
- Dr. Marco Goud, docent Nederlands Barlaeus College
- Dr. Marjolein van Tooren, UD-FGW Franse Letterkunde
- Dr. Janet van der Meulen, UD-FGW Franse Letterkunde
- Drs. Trixie Hölsgens, directeur Art+Weise, Duitse Letterkunde
- Drs. Arjan Krijgsman, vakdidacticus Duits VU-ULO
- Drs. Wim Maas, vakdidacticus Nederlands VU-ULO

4. Deliverables/output

- Projectrapportage *TaalWijs2*
- Een publicatie in een landelijk tijdschrift voor onderwijsprofessionals (bijv. *Levende Talen / VELON* – Vereniging voor Lerarenopleiders Nederland)
- Een publicatie te verschijnen in een internationaal tijdschrift (bijvoorbeeld *Language Awareness*)
- Voorbeeldmateriaal op de website van het *TaalWijs*project (Er wordt gestreefd naar een vakdidactisch handboek voor taalbewustzijn/bewuste geletterheid waarin de output van de verschillende projecten wordt gecombineerd.)
- Presentaties op de *Language Awareness* Conferentie van de ALA in juli 2018 aan de VU.

5. Tijdpad

Maart – juli 2017	Vorbereiden onderzoek / werving deelnemers
September - mei	PLG-bijeenkomsten / uitvoering onderzoek
Juni 2018	Vorbereidingsessies presentaties conferentie ALA
Juli 2018	ALA conferentie
Voorjaar 2018	Publicatie landelijk
Zomer 2018	Publicatie internationaal / projectrapportage <i>TaalWijs2</i>

6. Begroting project Taalwijs2

Zie de bijlage.